

Ազգային, Քաղաքական, Գրական, Գիտական եւ այլն :

Ժ.Պ Տարի, Թիւ 4

ՇԱԲԱԹ

2/14 Miquisnu, 1897

ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ. — Ծաղիկի բաժանորդագիրն է Տարեկան՝ Պալ-
տայ համար 40, Գաւառներու համար 50 դան. : Անգամանայ Պալ-
տայ համար 25, Գաւառաց համար 30 դան. : Հասք 30 փարայ :
Բաժանորդագրութիւնը քիւի վրայ է, տարեկան բաժանորդները պի-
տի ստանան 52 եւ վեցամսեայները 26 քիւ Ծաղիկի : Պաշտպան
Գրաստը յանձն կ'առնէ հասցեացները բաժանորդներուն վրասնէր,

եթէ Ծաղիկի հրատարակութիւնը ո'ր եւ է արգելի հանդիպի :
Հանրոգուս նիւթերու վերաբերեալ յօդուածներ եւ քրքրակցու-
թիւններ շնորհակալութեամբ կ'ընդունուին : Չսպուած ձեռագիրնե-
րը իս կը սրուին :
ՀԱՍՅԷ. — Ծաղիկի վերաբերեալ ամէն ինչ պէտք է ուղղել Պաղ-
տաքան Գրաստին, եւ Պալիս, Սուլթան Համամ, քիւ 14 :

ԿԱՏԱՐԵԼՈՒԹԻՒՆ

Կրթական գործը, այս օրերս դարձեալ այն սաստիճան
յառաջ զիմեւու վրայ է մեր մէջ, որ կը վախճուի թէ քիչ
ատենէն, հաստիւ անկիրթ չի պիտի մնայ :

Մէկ կողմէ Ուսումն. Խորհուրդը ուսումնական ծը-
րագիրներ կը պատրաստէ : Ասկէ զատ, անցեալ չարաթ
օրուան Մասիսի մէջ, Ատենապետ Էֆէնտիքի մէկ ներ-
քողն կարգացինք, անցեալներն տալով Տաղաւարեանի
յօրինած «Դասագիրք առողջապահութեան» ի նկատմամբ :

Այս երկին, քննադատելի կէտէր ունենալն կամ չու-
նենալը, զանազանեւ հարկ չէր թողած արհեստակից
քննադատը . զի վերջապէս այն սաստիճան անթերի կը
զանէ դասագիրքը, որ ընթերցողն անքերի մը նուիրել
կը միտի բարեյօժար քննադատին :

Մենք թէեւ չի կարգացինք բազմամուտ տալով ծը-
րին այս հեղինակութիւնը, սակայն Մասիսի խմբագրու-
թեան կողմէ լեզուին շարադրութեան գէժ եղած դիտու-
ղութիւնը, ակամայ ուրիշ դիտողութեանց բաց գուռ մը
կը թողու, Թովմա առաքեալին թոնորդներուն :

Միւս կողմէ, աիկին Մատակեան, որ մանկապար-
տեզականութիւններու մէկ հատիկ տալարն է, միս մինաւու-
րիկ ամբողջ երախաներու կրթութեան գործը վրան ա-
ռած է, եւ որ այս մասին անհաւատալի գործունէութիւն
ցոյց կուտայ ամեն հոն, ուր երախայ մը կայ մանկա-
պարտէզի մէջ անկուելիք :

Դեռ անցեալ շարթու, իւր մէկ հիմնալի յօդուածը
կարգացինք երկու Մասիսներու մէջ : Ինչ ընածին հոգ
եւ խնամք ցոյց կուտայ երախաներու :

Իւր ազգեցիկ յօդուածով այն սաստիճան գուրգարանք
արտայայտած էր երախաներու նկատմամբ, որ խանգա-
ղատ ծծմայրէ մը գերազանցէր պիտի ըսէինք, եթէ կաթ
ունենար :

Արժան է որ հոս, մէկ ընդօրինակութիւնը ընենք
հմուտ մանկապարտեզական հոյս արտաձգելի յօդուածին .
բայց զերազգածութիւնը չի վերաւորելու համար, մի-

միայն հետագայ պարբերութիւնները մէջ բերենք :

— Խելք մը ունիմ հիմայ կը թողունեմ...

— Արդեօք չը լսեցի՞. աթոռս առաջ քշեցի... չէ
լսածս չիտակ է եղեր :

— Ա՛հ, այս տղաքներն ինչ ընեմ որ ազատեմ...

Ըստ մեզ, այդ երախաներն ազատելու միակ միջո-
ցը, կարծենք տղաքը իրենց ծնողացն յանձնելէ ուրիշ
ճար չիկայ, որպէս զի մանկապարտեզներն բազմաճան,
ճոխանան, ուռճանան եւ մենք ալ աշխատինք զաւակ-
ներ հասցնել ազագայ փրէօպէլեան մանկապարտեզներու :

ՀԻՒՐԵՐ

Շատ տուններ այր ու կնոջ մէջ միմեանց ազգական-
ներու նկատմամբ առաջնութիւն տրուելով, նախան-
ձութիւն կը ծագի . օրինակի համար, այրին ազգական-
ներէն իթէ հիւր մը կայ, եղած մեծարանքը կնոջն աչ-
քին մեծ կ'երեւի . ընդհակառակը կնոջն ազգականներէն
հիւր մը գալուն, արուած ամենամեծ պատիւներն ան-
գամ, չեն կրնար գոհացնել տանտիրէն :

Թումաճան աղան, այս տարի եւս Պէոյիւք տէրէ
գացած ըլլալով, տիկնոջն՝ Վերոն տուտուլին մայրը,
երկու քոյրերն իրենց էրկանը ու զաւակներուն հետ,
երկու եղբայրն իրենց կիներով ու զաւակներով ճիշդ մէկ
ու կէս երկուստանեակի չափ բազմութիւն մը, տաղա-
ւարի առթիւ, առջի շաբթուն Թումաճան աղային հիւր
գացեր էին :

Թումաճան աղան, շաբաթ իրիկուն շողենաւէն երեւ-
լով տուն երթալուն, այս ստուար բազմութիւնը տես-
նելով, Վերոն տուտուն մէկ կողմ առաւ ու հարցուց :

— Վերոն հանում, ասոնք ամենը այս գիշեր հոս
պիտի մնան :

— Ինչ անհեթեթ հարցում, հարկաւ հոս պիտի մնան,
ո՛ւր պիտի երթան :

— Էյ աղէկ, տուններնուս մէջ՝ ճաշասենեակն ալ միատեղ հաշուելով, ընդ ամենը հինգ սենեակ կայ. այսօր քան բազմութիւնը ո՞ւր պիտի սեղմեցնես, զիցուք թէ Սարտին ձկան պէս իրարու վրայ դիզես, մենք այսչափ անկողին չունինք ուր պիտի պառկեցնես:

— Գա ճանձմ քեզի՞ ինչ, անոնք օտար չեն, ամենքնիս մէկ ընտանիքէ ենք իրարմէ քաշուելու բան չունինք, ինտոր ըլլայ նէ կը սեղմինք:

— Կը սեղմինք ամա, մենք պիտի սեղմուինք:

— Մի վախնար, դուն ամենեւին անհանդիստ չես ըլլար:

Այդ ուրիշ՝ ըսելով, կնոջն հետ հիւրերուն գտնուած սրահը մտաւ:

— Վայ թումաճան աղա, բարի եկաք:

— Աղէկ որ պատահամք իրար տեսանք, ապա թէ ոչ մեզ ամենեւին չես հարցուներ:

— Մաշալլահ, վրայ ես եկեր թումաճան աղա:

— Ինչպէս էք աղէ՞կ էք, թումաճան աղա, հայտէ աղջիկս, թումաճան տայտային ծառքը պար. . . մի վախնար ակնհայտ տայտային է:

Թումաճան աղան այս բարեւներուն տեղատարափին առաջին առնելու համար, աչքը չորս կողմը պտտեց ու հետեւ տեղ մը գտնաւ, սակայն յենաթոռները լըցուած եւ պարապ աթոռ մը չէր մնացած նստելու:

— Թումաճան աղա, հրամայեք իմա առէք:

— Դուք անհանդիստ մի ըլլաք, ինծի հիմա կը բերեն:

— Պիրիճիք, ել աթոռդ հօրդ տուր. . . փոխադրուած թեան ժամանակ կը կոտորէ տէի Բերայէն ամբողջ աթոռները հետ չը բերինք:

Թումաճան աղան աղջկանը ներկայած աթոռն առնելով նստաւ:

— Ինչպէս էք, աղէկ էք, չիտակը շատ ուրախացայ որ եկաք, միայն թէ տեղերնիս քիչ մը նեղ ըլլալուն, վախնամ որ անհանդիստ պիտի ըլլաք:

— Ատ ինչ խօսք է թումաճան աղա, մենք օտար չենք, ընտոր ըլլայ նէ կը տեղաւորուինք:

— Ինչ ընենք, անցած տարուան տունը ըլլար նէ ընդարձակ եւ հանդիստ էր, դժբախտաբար այս տարի մեզնէ առաջ վարձեր էին:

— Այս տուննալ գէշ չէ թումաճան աղա, մանաւանդ տեսարանը սքանչելի է:

Այս միջոցին, տիկին Վերոն օտքի ելնելով, էրկանը ըսաւ:

— Թումաճան աղա, քիչ մը ինծի կուգաս:

Անմիջապէս ըսելով, էրիկ կնիկ դահլիճն ելան:

— Թումաճան աղա, վախնամ որ կերակուրնիս չի պիտի օգտէ:

— Վախնալդ աւելորդ է, այսչափ բազմութեան կերակուր պատրաստելու համար կաթնասնեկ պէտք է:

— Քուկին ազգականներդ ըլլային նէ հիմայ անմիջապէս համադամներով լեցուն սեղան մը պատրաստուած էր:

— Ես ամբողջ ցեղս ժողովելու որ ըլլամ, դարձեալ այսչափ բազմութիւն չզոյանար:

— Ամօթ է, ամօթ, քառսուն տարին անգամ մը

ազգականներէս երկու հոգի հիւր է եկեր, ան ալ աչքիդ օսկոր է եղեր:

— Երկու հոգի մի ըսի՞ր. . . ինչ որ է, հիմա երկան մի ըներ, ինչ պէտք է նէ ան ըսէ:

— Ես քիւլպասթիցու ես քէպպացու քիչ մը միս առ:

— Քիչ մը կ'ըլլայ, կէսէ հինգ օխայի մը չափ առնելու է:

— Աղէկ ձմերուկ գտնաւ նէ չորս հինգ հատ առ:

— Չորս հինգ հատը ո՞ր մէկին կը բաւէ, առ նուազն քսան երսուն հատ մը առնելու է:

— Հացերնիս ալ չօգտեր. գիտցած ըլլաս:

— Ան չէ ամա, այս տաղաւարը քանի՞ օր կը տեւէ:

— Իշթէ կիրակի տաղաւար, երկուշաբթի մեռելոց, երեքշաբթի կը լմնայ:

— Փառք Աստուծոյ, ըսել է որ երեքշաբթի պիտի հանդուտանանք:

— Սա ըսած խօսքիդ կը հաւնի՞ս կոր, անցածները մօրաքոյրդ եկաւ նէ, ջուրերը կերակուրնի՞ր մի կ'ըսես, կոնտոններով Սիւալիւճէ պտղաբեր մի կըսես, ալ ինչ ընելիքդ չզիտցար, ամա իմին ազգականներէս մէկը եկա՞ւ մի, աչքիդ փուշ կ'ըլլայ:

— Իմին մօրաքոյրս եկաւ նէ, էրիկ մը կնիկ մըն էին, ասանկ ճիշդ տասնեւութը հոգի մէկտեղ հիւր գալ կ'ըլլայ:

— Հիմա այս ըսածդ վայելում առա՞ւ, հուսա մնալիքնիս երկու օր է, անկէ ետքը մի վախնար, կապես նէ չեն մնար կ'երթան:

— Վերոն հանձմ ըսածներուս ինչո՞ւ կը վշտանաս. քու ամբողջ ազգականներդ իմ ալ ազգականներս են, դիտուս վրայ տեղ ունին, եթէ մէյմէկ կամ երկերկու հիւր գալու որ ըլլան, թէ իրենք հանդիստ կ'ըլլան եւ թէ մենք:

— Ո՛չ, դուն անպատճառ իմ ազգականներս չես սիրեր:

— Անշուշտ. . . եթէ ամբողջն ալ քեզ չափ սիրելու ըլլամ, անոր ծայրը ո՞ւր կ'երթայ:

— Ինծի ծաղրելո՞ւ ելար:

— Հապա ի՞նչ գիտնամ, հիւրերը պատուելու եւ մեծարելու մասին պակասութիւն մը ըրի՞:

— Երկար բարակ խօսելու ժամանակ չունիմ, ինչ որ պիտի առնես նէ ժամ առաջ իրկէ որ կերակուրը ժամանակին հասնի:

Միս, հաց, ձմերուկ պէտք է անանկ չէ ըսելով, թումաճան աղան աճապարանօք դեղին վաճառանոցը գնաց, եւ պէտք եղածներն առնելով, բեռնակրի մը բռնցուց տուն զրկեց:

Ժամ մը վերջը ճոխ սեղանի մը վրայ, քսանէ աւելի զուարթ սեղանակիցներ կը ճաշէին, միայն թումաճան աղան քիչ մը տխուր էր, սակայն կնոջն սիրտը չկոտրելու համար, ինքզինքը խնդում երես ցոյց տալ կը նկրտէր:

Վերջապէս թումաճան աղան պառկելու համար երբ իր խուցը քաշուեցաւ, անկողնոյ տեղ, բաղնիցին երկու ծայրերը առանց վերմակի երկու երեսի բարձ միայն տեսաւ. . . :

— Վերոն հանրմ . . . :

— Ինչ կուզես Թումաճան աղա :

— Ես ո՛ւր պիտի պառկիմ :

— Անոնց պառկելու համար անկողիններս չօգտեց , մեր անկողիններն ալ անոնց չտեցի . խաթերս համար աս մէկ երկու գիշերը բաղմոցին վրայ պառկէ :

— Գլխուս վրայ , պառկիմ , սակայն վերմակ ալ չիկայ :

— Բաղմոցին վրայ երկու վարչամակ փռած եմ , վերմակի տեղ վրադ առ , արդէն այս սաք օղին , վերմակի տակ կը պառկուի՞ :

Իրաւունք ունիս ըսելով , խեղճ Թումաճան աղան վարչամակներուն փաթտուելով , բաղմոցին վրայ պառկեցաւ , առանց կարենալ քնանալու :

Յիրաւի ալ կան չատեր , որ այսպէս բաղմուքեամբ եւ օրերով ուրիշներու հիւր երթալով , անհոնգիտ կընեն զանոնք եւ աւելորդ ծախքերու ալ պատճառ կըլլան . այո , հիւր երթալն այսպէս չէ , բայց առանց պատշաճութեան սահմանն անցնելու :

Կ Ա Ր Կ ՈՒ Տ

Կարկուտը այնպիսի բարդ լառ մ'է , որ անջատուելով , էրիկ կնիկ կը նշանակէ . օրինակի համար «կար» կնիկը կը կարէ «կուտ» էրիկը եթէ չունի , բանը բարդ է . եւ եթէ այս երկուքը իրարու միանան , արտերուն խերը տես :

Այսպէս ալ երկու անհամբոյր այր եւ . կին իրարու միանալով , կը կազմեն այն կարկուտը , որ ընտանեկան կենցաղաւարութիւնը կ'աւերէ :

Տարի մը առաջ , գինեատանց առաջին կարգի յաճախորդներէ երիտասարդ պարոն մը , ուսեալ իմաստակաղջկան մը հետ ամուսնացաւ , եւ հարսնիքին երեք շաբթիէն ի վեր է , կուրն անպակասէ իրենց տանը մէջէն :

Դեռ առջի իրիկուն , չնչին պատճառ մը բաւական եղաւ մեծկակ կռուի մը :

Գիշերուան ժամը երկուքին՝ Միւսիւ Առաքելը , գինեստան մէջ երկու բարեկամաց հետ բաւական խմելէ յետոյ , բարեկամներն ալ ստիպելով հետն առաւ տուն տարաւ :

— Սա կազին լամպան քիչ մը դուրս բռնէիր , գըթերնուս ծայրն անդամ չենք տեսնար կոր :

— Թող երկու գաւաթ պակաս խմէիք , պտտաս . խանեց տիկին Սաքա լամպար ի ձեռին բակը իջնալով որ կերակրոյ սեղանը պատրաստուած էր :

— Վա՛յ , մատամ , այս քարը ինձի՞ էր :

— Ձեզի խօսք չունիմ Ստեփանիկ աղա , դուք ամուսնացած չէք , սպասող չունիք , ուղածնիդ կըրնաք ընել . . . Պօթիններնիդ մի հանէք Միւսիւ Սամիկ , բաւկէրնիս արդէն աղտոտ է . . . մատամնիդ ի՞նչպէս է աղէկ է :

— Շիտակը , մատամ , դեռ տուն չի գացի որ ինչպէս ըլլալը գիտնամ . . . :

— Վաղն առտու կը տեսնաս , օղիին չիշն ուր է Սաքա հանրմ :

— Հիմայ խելքիս կուգայ , դեռ օղի՞ պիտի խմէք :

— Գա ի՞նչ խմեցինք քի , երեք շիշ հաճի Պողոսին հետ խմեցի , տասնըհինգ գաւաթի չափ ալ ոտքի վրայ , ահա այսչափ . . . :

— Մենք եկանք նէ . Յուսիկին հետ երկու շիշ լըմած էիր :

— Հա , երկու շիշ ալ Յուսիկին հետ , իշտէ անխտար :

— Էյ մեզի հետ խմածներդ . . . :

— Ատամ ինչ խմեցինք քի , դուն սա օղիին շիշը բեր . մարդու պէս մէկ երկու հատ խմենք :

— Ամբողջ պինիկը պիտի բերեմ , նայիմ ինչ խտար պիտի խմես :

— Ապրի՛ս . . . տեսա՞ր մը կնիկը . . . :

— Ասը Սաքա Թագուհի քէնտի :

— Միւսիւ Սամիկ , այս գիշեր սոխակ կտրեր ես , մատամդ չի լսէ :

— Ախպար ոտքի վրայ ի՞նչ կեցեր ենք . . . :

Ազեկ ըսիր , ըսելով նստելն մտքերնին եկաւ , ու սեղանին շուրջը բոլորուելով նստան :

— Մատամ Սաքա , հրամանքնիդ ինչու չեք նստիր :

— Կերակուրը կրակին վրայէն վար առնեմ , հիմայ կուգամ :

— Ինչու վար առնես , ետքը կը պաղի . . . :

— Մինչեւ որ բախնիդ լմացունէք նէ , կերակուրին ջուրը կը հառնի , տակը կառնէ :

— Թող առնէ , հիմայ միսաֆիր եկերէ , հուսա նըստէ քիչ մը :

— Վայելչութիւնը քեզնէ սովորելու պէտք չունիմ , տանտիկնութիւնը մարդու չեմ հարցնիր . . . :

— Էյ հիմայ թալո՞ւրդ որի է :

— Միւսիւ Առաքել , կաղաչեմ օղինիս խմենք , մատամը իրաւունք ունի , կանանց գործին էրիկ մարդիկ չեն խառնուիր :

— Ատոնք ո՞րի կըսես , խմեր , խմեր , բերնէն ելածը չիշտէ :

— Հիմայ բերանս պիտի բանամ հա՛ . . . իմին խմելս քեզնէ չեն հարցունիր :

— Իմին ալ կերակուրը կրակին վրայէն վար առնելս քեզնէ չեն հարցունիր :

— Ձեզի բան մը ըսեմ , մօնսիէօ է մատամ , ամէն բան ինձնէ կը հարցունեն . հրամանքնիդ , մատամ , կերակուրնիդ կրակին վրայէն վար առէք , արդէն տոքթէօրները կերակուրը պաղ ուտել կը յանձնարարեն . դուն ալ միւսիւ , սա օղիին գաւաթը ձեռքդ առ նայիմ , մատամին կենացը մէկ մէկ հատ խմենք :

Միւսիւ Ստեփանիկին այս համոզիչ առաջարկութիւնը , առժամաբար առաջին կուոյ մը առաջին առաւ եւ տիկին Սաքա խոհանոց մտաւ կերակուրը կրակին վրայէն վար առնելու , որ արդէն ճգըրտալ սկսեր էր :

— Տէր վկայ բարեկամ , փառք տուր որ ամուսնա-

ցած չես, մարդս դաւաթ մը օղի խմելու անգամ հանդարտ չեն թողուր:

— Օղին առջիդ կեցեր է, ո՞վ արգելք կըլլայ կոր քեզի խմելու:

— Զուարթութիւնս ցրուեցաւ. ինչ որ է կենաց-նուդ:

— Անուշ անմահութիւն:

— Ա՛ս ինչ է... ձիթապտուղը հատեր է, դուք ալ բան մը չէք ըսեր. մատամ Սաբա՛... սա պնակին մէջ քիչ մը ձիթապտուղ դիր:

Տիկին Սաբա բարկացայտ խոհանոցին դրան մէջ երեւելով, գոչեց:

— Զիթապտուղին տեղը չիտես՝ կոր, ել, առ, ես ըսւ սպասուհիդ չեմ:

— Էյ հիմայ երկու ձիթապտուղ դնեսնէ սա պնակին մէջ, ձեռքդ կը կոտրի:

— Դուն ալ ելնես առնեսնէ ո՞ւրքդ կը կոտրի... չի պիտի բերեմ, ահա հուսա պիտի նստիմ ըսելով, աթոռի մը վրայ նստաւ:

— Ուսեալ հէ՛... վա՛յ կիտի ուսեալ վա՛յ...

— Զի հաւանեցա՞ր աղաս, մեղք որ քեզի պէս տ'մարդիին ձեռքը մնացեր եմ... օ՛հ, չէ՛, վաղն առաւօտ իսկ պիտի ելնեմ մօրս երթամ...

— Կուգեսնէ հիմակունէ գնայ...

— Դո՛ւն գնայ, տունին կէսը իմէ. կէսն ալ մօրս վրայ է, դո՛ւն ինչեմի ես հոս:

Վա՛յ, ես ինչեմի եմ մի ըսելով, միւսիւ Առաքել սեղանին վրայ գտնուած չիշերը, դաւաթներն, պնակները, մի առ մի բակին մէջտեղը նետելով կոտորակ սկսաւ երկու բարեկամները ինչ որ ըրին չի կրցին այս դաւաթ եւ պնակներու կարկուտին առաջին առնել, մինչեւ որ ամբողջը լմնցաւ:

Տիկին Սաբա, ամուսնոյն այս ըրածին վրայ կրակ կտրելով, խոհանոց վազեց եւ անդ գտնուած պնակներն եւ այլ ամեն կոտորելի սպասներն գետին զարնելով չախ՝ չախել սկսաւ. երկու հիւրերը, այս կոտորածներու միջոցին փողոցի դռնէն դուրս սպրթելով մեկնեցան. տիկին Սաբա խոհանոցին մէջ կոտորելու ալ բան մը չը դրոշալով, իր խուցը քաշուեցաւ, իսկ միւսիւ Առաքել, սխալմամբ օղիին կալծն ալ կոտորած ըլլալուն, սիրտը բեկած քնացաւ:

ՆԿԱՐՆԵՐ

Գեղացի կին մը մերթ ընդ մերթ իր կոշտ ամուսինէն ծեծ կուտէր, այն աստիճան, որ այս համակրանքին շնչանները իր կանացի մարմնոյն վրայ հետքեր կը թաղէին:

Օր մը, ալ համբերութիւնը հասնելով, դատ կը բանայ էրկանը դէմ եւ դատաւորը կը հարցնէ:

— Խաթո՛ւն, էրիկդ ինչ պատրուակներ ձեռք կառնէ քեզ ծեծելու համար:

— Ներեցէք, պարոն նախագահ, կը պատասխանէ գեղջկուհին. ձեռք առածը պատրուակ չէ, այլ դաւադան:

* * *

Տիկին Ա. իր ամուսնոյն՝ զոր ստէպ կը նեղացնէր իր անհանդուրժելի վարմունքով, օր մը հարցուց:

— Երբեմն Աստուծոյ աղօթք կընես՞ կոր:

— Առաջ չէի աղօթէր, բայց ամուսնանալէս ի վեր է, ամեն օր բազկատարած կաղօթեմ:

— Ամուսնանալէդ ի վեր... էյ լաւ, բազկատարած ինչ կը խնդրես Աստուծոյ:

— Համբերութիւն կը խնդրեմ տիկին:

* * *

Նշանաւոր վաշխառումը՝ որուն գործերն ձախորդ կերթային եւ շահը կը նուազէր, հոչակաւոր քարոզչի մը գնաց եւ աղաչեց որ յաջորդ կիրակին վաշխառութեան դէմ քարոզ մը խօսի:

Քարոզիչը կարծելով թէ մարդը դարձի եկէրէ, սուրբ աւինով մը կրտէ:

— Ա՛հ, սիրելի եղբայր ի Քրիստոս, չէք գիտէր որ չափ ուրախ եմ որ Աստուածային շնորհը կաղդէ ձեր սրտին վրայ:

— Կը սխալիք, պատասխանեց վաշխառուն պաղու-թեամբ. այս աղաչանքը ձեզ կընեմ անոր համար որ, մեր քաղքին մէջ վաշխառուները խիտ չառցան եւ ինծի շահ չիմնաց. եթէ զանոնք դարձի բերէք ձեր քարոզչե-րով, այն ատեն ամեն մարդ դարձեալ ինձի պիտի դիմէ:

* * *

Քանի մը օրիորդներ գիւղի մը մէջ պաշտած ատեն, հովուի մը կը հանդիպին, որ այժ մը կը սանէր շուկան վաճառելու: Օրիորդներէ մէկը անոր մօտենալով կը զգուէ այժ, եւ կըսէ իր ընկերուհիներուն:

— Նայեցէք, օրիորդներ, ի՞նչ սիրուն է, բայց դեռ եղջիւրները չեն բուսած...:

— Երբ ամուսնանայ, այն ատեն պիտի բուսին, կը պատասխանէ հովուը:

Ս. Դ.

* * *

Գիւղի մը մէջ, մօտենալի մը կը գտնէր թէ քսակ մը կորսուած է, որուն մէջ հինգ հարիւր դահեկան կար. գանդին՝ եթէ բերէ տիրոջն յանձնէ, 50 դահեկան պարգեւ պիտի ստանայ:

Մոտենալիին այս յայտարարութեան վրայ, գիւղացի մը ներկայանալով, կորուսեալ քսակը տիրոջը կը յանձնէ եւ խօստացեալ պարգեւը կուզէ:

Քսակին տէրը՝ որպէս զի խօստացեալ պարգեւը չի-տայ, քսակը բանալով կըսէ:

— Քսակիս մէջ գանդիդին մատանի մ'ալ ունէի ուր է:

Գիւղացին կըսէ թէ քսակը նոյնութեամբ բերած յանձնած է, ուստի խօստացուած պարգեւը կուզէ:

Այսպէս ինդիբը վէճի փոխուելով, դատարան կը դիմեն:

Դատարարը երկու կողմն ալ լսելէ յետոյ, հետեւեալ վճիռը կուտայ:

— Քանի որ ձեր կորսուած քսակին մէջ ոսկի մա-տանի մ'ալ կար կըսէք, հետեւաբար այս քսակը ձերինը

չէ. ուստի պացէք մատանի պարունակող քսակնիդ ուրիշ տեղ փնտռեցէք :

Եւ դուք ալ պատճ քսակնիդ առնելով, պացէք իր բուն տէրը գտէք, անոր յանձնեցէք :

* * *

Նոր փեսայ մը ձեռք մը զգեստ յանձնարարած էր զերձակին :

Որոշեալ օրը կերթայ առնելու. երբ կը հագնի, կը տեսնայ որ չափազանց նեղ կարուած էր հագուստները ուստի կը խնդրէ զերձակէն որ լայնցնէ :

Իերձակը պահմը կը շուարի, զի այնպէս ձեւուած էր, որ կարելի չէր կրկին լայնցնել. յետոյ միտքը խորհուրդ մը գալով, մէկէն ի մէկ պատասխանեց :

— Այս զգեստներն լայնցնելը անկարելի է, սակայն քանի որ ամուսնացած էք, հաւաստի եղիք որ արկինը զձեզ ձեր հագուստին կը յարմարցնէ, միայն թէ քիչ մը սպասելու էք :

* * *

Քահանան — Կնքահայր, երախայս ինչ կը խնդրէ :
Կնխանայր — Ճայթիկու աստիճան պոռչառքներուն նայելով, կարծեմ թէ կաթ կը խնդրէ աէր հայր :

Անճանօթ

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Արտաքին դործոյ նախարարն եւ պետանք, հինգ-չարթի օրն Թօրհանէի մէջ գլխավորութեամբ, հաշտութեան բանակցութիւններն շարունակեցին :

— Աթէնքի նախարարաց խորհուրդը որոշեր է ընդունիլ աէրութեանց որոշումները :

— Հարիւրի չափ Անդլ. ու Ֆրանսացի սպաներ, որոշեր են պատերազմի դաշան երթալով, քննութիւններ կատարել. ասոնք մէկ քանի օրէն Պրէքսն պիտի երթան եղեր :

— Ռումանական կառավարութիւնը կը մերժէ Հելլէններուն իւր հողը մանկ : Ինչպէս որ Պօլիսէ կամ Պուրկարիայէ դադող Հայերն չեն բնորոշած, հիմայ ալ Հելլէնները կը մերժէ : Օտէսայէ Օդոս. 7 թուով նաւակ մը հետեւեալ գէպքը կը պատմէ :

«Մաս մը Հելլէնք օրք Օտէսայէ Դանուբի ճամբով Ռումանիա գացին, մաքսային պաշտօնէից կողմէ մերժուեցան, եւ հարկադրուեցան Օտէսա վերադառնալու : Ասոնց անցադրերը, Օտէսայի Ռումէն հիւպատոսը կանոնադրաւ վաւերացուցած էր : Ռումանական Հելլէն հիւպատոսը, իրատ խօսքերով բողոքադիր մը զրկեց Ռուման կառավարութեան :»

— Հելլէնական սահմանազլխոյ Օսմ. բանակին Ե.րդ. զօրաբանին հրամանատար Իսմայիլ Հազըր բաշա, հինգ-չարթի օրն Սէլանիկէ մայրաքաղաքս եկաւ :

— Բարեկործական պազարի հանդիսաւոր բացումը տեղի պիտի ունենայ Վիհ. Սուլթանին գահակալութեան տարեգարծին օրը :

— Օսմ. Տիկնանց յանձնաժողովին հանգանակած

դրամէն, երկու հազար ոսկի նուիրուեցաւ Բարեկործական պազարին :

ԾԱՂԻԿԻ ՆՈՐ ՇՐՋԱՆԸ

1. Ծաղիկը կը հրատարակուի խմբագրութեամբ Յ. Ս. Հաճեան Էֆէնտիի որ պիտի շարունակէ իր ԿՈՐՈՒՍԵԱՆ ԿՏՍ.Կ անուն վէպը :

2. Ամէն կանխահոգ միջոցներ ձեռք առնուած են հրատարակութիւնը անընդհատ շարունակելու համար :

3. Պարունակութիւնը պիտի ըլլայ Ազգային, Քաղաքական, Գրական, Գիտական, Կրթական եւայլն :

4. Բաժանորդք, թէ՛ վեցամսեայ եւ թէ՛ տարեկան, իրաւունք պիտի ունենան ձրի ստանալու 100 այցետոմս լաւ քարտի վրայ եւ ճաշակաւոր սպազրութեամբ՝ երբ ներկայացնեն Պաղտատեան Գրատան ընկալադիրը :

5. Անոնք որ կը փափաքին ստանձնել Ծաղիկի Գործակալութիւնը, թող հաճին մեզ իմացնել իրենց հաւանութիւնը : Ամէն Գործակալ որ 5 բաժանորդ կը գտնէ, ձրի կ'ընդունի Ծաղիկի ամբողջ չրջանին թիւերը :

6. Տասը բաժանորդ գտնողը նուէր կը ստանայ Պաղտատեան հրատարակութիւններէն 40 զրուչի արժէքով զէրք :

7. Ծաղիկի ներկայ չրջանը ո՛ր եւ է առնչութիւն չունի նախորդին հետ :

Ուստի, չենք ստանձնել նախորդ չրջանին բաժանորդներու պահանջները վճարել, եւ անոնք որ կ'ուզեն նորէն բաժանորդ ըլլալ Ծաղիկին, պարտին ներկայ չրջանի Ա. թիւէն վճարել :

8. Կարծիքի ազատութիւնը կը յարգուի եւ թեր ուղէմ գրուած յօդուածները՝ չափաւորութեան եւ պատշաճութեան սահմանին մէջ կը հրատարակուին անկողմնակալութեամբ :

9. Ծաղիկի անունով եղած ամէն Ընկալադիր, Փոխանակադիր, Փոսթայի դրամաթուղթ, Չէք, եւայլն վաւերական են միայն Պաղտատեան Գրատան կնիքը կրելու բացարձակ պայմանով :

10. Գաւառական թղթատարի ծախքը մեր վրայ է :

11. Անոնք որ Գաւառներէն մինչեւ երկու ամիս կանոնաւոր յօդուածներ կը գրեն, իրենց քաղաքին ազգային, կրթական, անտեսական վիճակին վրայ, կը նկատուին Ծաղիկի թղթակիցները, եւ ձրի կը ստանան թերթը :

12. Հրատարակութեան համար զրկուած ամէն գրութիւն պէտք է թղթին մէկ երեսին վրայ գրուած ըլլայ :

13. Նոր հրատարակուած գրքերէն 3 օրինակ զրկուելով նոյն գրքերուն վերաբերեալ ազգեր եւ իրենց կարեւորութեան համեմատ, նաեւ գրադատական կը զրուի մասնաւորներու կողմէ :

14. Չափաւոր պայմաններով ծանուցումներ ալ կ'ընդունուին :

15. Տեղական կեանքի վերաբերեալ նորավէպ եւ գուարճալիքներ, սրախօսութիւններ, եւայլն լաւագոյն ընդունելութիւն կը գտնեն Ծաղիկի կողմէ եւ ի հարկին կը վճարուին :

ԿՈՐՈՒՍԵԱԼ ԿՏԱԿԸ

ՀԵՂԻՆԱԿ

Յ. Մ. ՀԱՃԵԱՆ

— Բոկոտան ստահակ, ինքդ ինքդ հորդ տանը մէջ կարծեցիր, կորսուէ նայիմ հոսկէ :

— Քեզ ի՞նչ վնաս ունիմ պարոն, յոգնած էի, հուսա ծայրը քիչ մը նստայ, ըսաւ այս կոչտ վարման գէմ զչարելով :

— Կորսուէ ըսի քեզ, չուտ ըրէ :

Նիքո նստած տեղէն ելաւ եւ գինովի մը պէս սկսաւ իւր ճամբան շարունակել գէպ ի Տէօրթ եօլ աղզի. գինովի մը պէս ըսինք, սակայն յայտնի չէր որ անօթութեանէն թէ յոգնութենէն կը տատանէր խեղճ տղան. Նոյն օրը եւ ոչ մէկու մը գիմնու մինչեւ իրիկուն թափառելով թաքսիմի էրապօֆօս սրճարանին պարտէզին պատին տակը կծկուեցաւ եւ սկսաւ արտասուել. Գիշեր կ'ըլլար չքեզ կառքերու մէջ նստած կըլնակի մարդեր զբօսական պտոյտէ վերադառնալով, լքուած պատանւոյն առջեւէն կ'անցնէին առանց ակնարկ մը նետելու այդ խեղճին վրայ, կ'անցնէին, միշտ կ'անցնէին եւ դժբախտը հոն կը մնար իւր վշտացը մէջ տոգորուած. ի՞նչ պիտի ըլլար, ուր պիտի երթար, որո՞ւ գիմէր գէթ նոյն գիշերուան համար պատառ մը հաց ուղելու. ժամը գիշերուան մէկն էր, մերթ ընդ մերթ սրճարանին սպասաւորաց ձայնը կ'առնէր պարտէզէն, որոնք յաճախորդաց ապսպրած ըմպելիներուն աեսակը եւ քանակը կ'ազդարարէին բարձրաձայն ահա այս ձայները լսելով, Նիքոյի միտքը խորհուրդ մը լուսաւորեց, Երթամ, ըսաւ մտովի, սրճարանատիրոջ աղաչեմ, անշուշտ ինձ ալ գործ մը կուտայ եւ տեղէն կ'ենելով վտանգ քայլերով գէպ ի խանութ ուղղուեցաւ :

Խանութին դրան գէմը բոլորակ սեղանի մը առջեւ պնասէր պարոն մը նստած, ոտքին մին երկնցուցած կոշկաների տղու մը կոշիկը ներկել կուտար, միւս կողմէ միակնի ալնոց մը դրած օրուան լրագիրը աչքէ կ'անցնէր, մերթ ընդ մերթ սեղանին վրայ դրուած գոնեաքի գաւաթէն պուտ մը առնելով բերանը կը թրջէր եւ դարձեալ գոհ չէր. որովհետեւ ձեռքի լրագիրը սեղանին վրայ նետելով, անհամբերութեամբ կոշկաների տղուն ըսաւ :

— Դեռ չը լմնցա՞ւ, խոզանակներդ այնչափ քսեցիր որ մուճակս հինցուցիր :

— Այնչափ ատեն կոշիկնիդ ներկել չէք տուած որ, մինչեւ որ ներկեցի՞ խոզանակներս հինցաւ պատասխանեց, խոզանակը տուփին դարնելով որ լմնցած ըլլալու նշանն էր :

— Ա՛հ ստահակ, ծօ դուն որո՞ւն տղան ես :

— Հիմա չեմ գիտեր, բայց ուրիշ անգամ եթէ կուգեք ընդարձակ տեղեկութիւն կրնամ տալ :

— Ինչ լեզուանի լակոտ ես եղեր, երսուն փարա տուր քեզի քառսուննոց մը տամ :

Ներկարար տղան ճիտէն կախուած քսակ մը հանելով մէջէն երեք տասնոց վնասուել սկսաւ :

Այս միջոցին Նիքո խանութին դրան դուրսը կեցած ներս մտնելու կը վարանէր, վերջապէս սիրտ ընելով խանութէն ներս մտաւ, եւ ուղղակի մեր պնասէր պարոնին դիմելով ըսաւ :

— Ներեցէք պարոն, խանութին տէրը ո՞վ է :

— Ինչ պիտի ընես, նամա՞կ մը բերած ես :

— Նամակ բերած չեմ, այլ իրեն հետ խօսիլ կ'ուզէի :

— Ահաւասիկ ես եմ խանութին տէրը ինչ որ պիտի ընես, ինձի ըսէ :

— Դո՞ւք էք, ուրեմն պարոն գթացէք ինձի, առաւօտէն ի վեր փողոցները կը թափառիմ, մարդ չեմ ճանչնար եւ անօթի եմ, ինձի այս խանութին մէջ գործ մը տուէ՛ք, ինչ որ կուզէք կ'ընեմ, ըսաւ հատկեալ ձայնով մը :

Պնասէր պարոնը խեղճ տղուն հետ զբօսնելու ելնելով, լուրջ գէմքով մը հարցուց :

— Ի՞նչ ազգէ ես :

— Չեմ գիտեր ըսաւ միամտաբար :

— Ապուշ է ինչ է այս արարածը, ըսաւ մեր պնասէր պարոնը որ խեղճ տղուն հետ զբօսնելու առթիւ մը գտած ըլլալուն շատ դո՛հ էր, շիտակն ըսէ կրկնեց, յիշաւ ինչ ազգէ ըլլալդ չե՞ս գիտեր :

— Ներեցէք պարոն, եթէ յանցանք մ'է ասի, բայց որ ազգի վերաբերիլս մինչեւ հիմա եւ ոչ մէկը ըսած է ինձ, զիս խնամող կրնը զիս ծնծելէ ժամանակ չէր գտնար որ այդ բանը սովորեցներ ինձի, ահա այս պատճառաւ խոյս տուի իր քովէն եւ այժմ միայնակ եւ անօգնական մնացած եմ, եկայ ձեր գթութիւնը հայցել, պարոն, ինչ գործ որ ըլլայ, կատարելու պատրաստ եմ, ձեռք կուտայ որ պատառ մը հաց եւ խշտի մը շնորհէք, ո՛հ, կը պաշտիմ պարոն, գթացէ՛ք ինձ :

— Շունչ առ փոքրիկ բարեկամ չունչ առ, ըսաւ պնասէր պարոնը, անկարելի ժպիտով մը, անշուշտ նախապէս գոց ըրած ըլլալու ես այդ երկար քարոզը, ինչ կ'ընես, ճիշդ դուշակեցի՞ . . .

Նիքո այս հեղինական պատասխանէն ապուշ կրթած մոլորուն աչքերով իւր խօսակցին նայիլ սկսաւ :

Կոշկաների պատանին, պնասէր պարոնին բիրտ վարմունքէն զայրացած, միջամտելով ըսաւ :

— Ինձ նայէ ընկեր, այս պարոնը պարզապէս քեզ հետ կ'ըբօսնու, խանութին տէրը սա գիմացի տրապիզին առջեւ նստողն է, բայց փուճ տեղը պիտի դիմես իրեն, այստեղը գործ գտնալու յոյս մի ունենար, Պետոն է ասի քեզ ըսողը :

— Ուրեմն կորսուած եմ, ըսաւ խեղճ տղան :

— Տխմարութիւն պէտք չէ, փոխանակ ուրիշներէ գթութիւն հայցելու, աշխատիլը աւելի պատուաւոր կերպով կ'ապրեցնէ մարդը, յուսահատիլը կորսուել ըսել է :

— Տէր վկայ շատ լեզուանի է եղեր սա ողորմելի ճնճղուկը, գոչեց պարոնը ծիծաղելով :

— Չը հաւանեցա՞ր ճնճղուկին, մինք ձեզ նման սագերու պէս չենք տնտնար, այլ կ'աշխատինք, ըսաւ մեր փողոցի մարդուկը, արհամարհոտ ակնարկ մը նետելով պարոնին վրայ, եւ յետոյ մինչեւ այն ատեն ձեռքը բռն-

նաժ Կրեք տասնոցները պարոնին երկարելով կրկնեց ,
տուր քառասունոցը :

— Զչմարիտը չատ զուարճալի է՝ այս , ըսաւ Բոնի
ժպիտով մը որ կոշկաներկ տղէ մը ընդդիմաբանութեամբ
մեր պճնասէր պարոնին արժանապատուութիւնը վիրա-
ւորուած էր փոքր ինչ եւ այս պարտութեան վրէժը լու-
ծելու մտօք , քառասունոցը տալէ յետոյ ետ առած Կրեք
տասնոցներէն մին երկարելով , յրտօրէն ըսաւ :

— Առ ծօ՛ , սա տասնոցը արժանի ընկերոջդ տուր ,
երեսէն կ'երեւի որ խեղճը անօթի է :

— Քովդ պահէ տասնոցդ պարոն , զանի մուրալու
չես կրնար վարժեցնել քանի որ այս վայրկեանէն հովա-
նաւորութեանս ներքեւ առած եմ , ըսաւ այն աստիճան
վեհօրէն եւ արհամարհանօք , որ պճնասէր պարոնը ա-
ռած ընտիր դասէն այս անգամ չի կրնար եւ ըսաւ մը չը
գտաւ պատասխանելու :

Երկու պատանիները դուրս ելան սրճարանէն եւ
Թաքսիմէն դէպի Կալաթա Սարայի յառաջանալ սկսան .
Պետօ ձեռքը բռնած յենատուփը ուսը առնելով իւր նոր
բարեկամին ըսաւ :

— Որ տեղացի ես ընկեր :

— Ուսկիւմրու գիւղէն եկայ , օրիորդ Անկեքայի
չարութեանց ալ չէի կրնար տոկալ եւ փախստեան առի-
թի մը կը սպասէի , այս առաւօտ առիթը ներկայացաւ
եւ խոյս տուի , բայց երբէք չիտրնեցայ թէ ինչպէս պիտի
ապրէի մինակս , օհ չես գիտեր թէ տղայութենէս սկսեալ
ինչեր քաշեցի այն վայրագ կնոջ ձեռքէն :

— Այդ բաները յետոյ կը պատմես , նախ տունս եր-
թանք եւ հանգստանա՛ք :

— Միթէ տուն մը ունիս պարոն :

— Պարոն . . . ահ , կարծեցիր թէ բուն տան մը տէր
եմ անոր համար զիս պարոն կ'անուանես , պարզապէս
ընկեր ըսէ կամ աւելի ճիշդը Պէտօ անուանէ որ անունս
է , աղէկ միտքս եկաւ անունդ ի՞նչ է :

— Երբ շատ փոքր էի Տիրան էր անունս , իսկ այժմ
Նիքօ կ'անուանիմ :

— Լաւ Նիքօ բարեկամ , տուն ըսածս գրեթէ փոք-
րիկ քարայր մ'է , որուն մէջ երկուքիս համար ալ բա-
ւական տեղ կայ սեղմելու . իմ բնակարանէս ներս , ցուրտ
մանելը արգիլեալ է , ընդհակառակն քարաշէն շինել
տուած եմ որ միշտ զով ըլլայ :

Այսպէս խօսակցելով Եէնի Չարչըլի գառիվայրին
գլուխը երբ հասան , Պէտօ մէկէն ի մէկ ընկերով ըսաւ :

— Դուն հոս ինձ սպասէ , տեսնեմ սա սրճարանէն
երկու երեք տասնոց կրնամ վատկիլ :

Եւ յետոյ « Լուստրօ » գոչելով , բազմամարդ խա-
նութէն ներս մտաւ : Նիքօ եւս սրճարանին մօտենալով
պատուհանէն ներսը դիտել սկսաւ . հո՞ծ բազմութիւն մը
լցուեր էր եւ գրեթէ ամենքն ալ խաղի զբաղած էին ,
այդ ընդարձակ խանութը կատարեալ խաղարան մ'էր ,
թէ եւ բազմութիւ կազմը կը լուսաւորէին այս խանութը ,
սակայն յաճախորդաց սիկառի մօտէն , թանձր եւ հեղ-
ձուցիւ մշուշ մը գոյացած էր խանութին մէջ : Նիքօ
զարմանախառն հետաքրքրութեամբ կը դիտէր ներսի
զոհիկ բազմութիւնը որ ամէն աղգէ եւ ամէն տեսակ

հագուստով կը վխտային այդտեղ , ահա՛ խուլցնող ժխոր
մը հանելով :

Պետօն տեսաւ որ մէկ խմբակէն միւսը կ'երթար
« Լուստրօ » պօռալով . նոյն հետայն բաւական մաքուր
հագուած պարոն մը՝ որ կռնակը պատահանին դարձու-
ցած ըլլալուն , Նիքօ երեսը չէր տեսներ , Պետօյն իւր
քովէն անցած պահուն թեւէն բռնելով զայն կեցուց եւ
քանի մը խօսք ըսաւ ականջին . Պետօ զլխովը հաւանա-
կան նշան մը ընելով մինչդեռ քանի մը քայլ առած էր
դէպ ի դուռը , պարոնը կ'երեւի որ բան մը ըսել մոռցած
էր ուստի գլուխը դարձնելով Պետօյն քանի մը խօսք
եւս ըսաւ : Սանութիւնը դուրսէն Նիքօ այս դէմքը տես-
նելուն չանթահար մնաց եւ վախէն ակոսները կափկա-
փել սկսան , տեսած մարդը նոյն ինքն Տիմիթրօն էր ,
իւր կարծեցեալ հայրը գրեթէ տասը քայլ անդին նստած
բարեբաղդաբար նարտ խաղալու զբաղած էր , եթէ գին-
քը տեսնէր կորսուած էր , փախչիլ ուղեց բայց ոտքերը
կը կիթտէին , ահա այս միջոցին ուսին վրայ ձեռքի մը
հպիւր զգալով , քիչ մնաց որ պիտի նուաղէր :

— Է՛յ ընկեր , ի՞նչ այդպէս ապուշ կրթած կեցեր ես ,
արի երթանք ժամանակն ուշ է ըսաւ Պետօ քանի մը
տասնոցներ կտաւ քսակին մէջ դնելով :

— Ահ դո՛ւ ես Պետօ ըսաւ Նիքօ շունչ առնելով ,
կարծեցի թէ պիտի մեռնիմ , բայց կ'աղաչեմ հոս չի կե-
նանք , շուտ հեռանանք ասկէ ըսելով ընկերովը թեւէն
բռնեց եւ քաշելով տանիլ սկսաւ :

— Լուսնո՞ւ ես ընկեր , ըսաւ Պետօ զարմացած :

— Քեզ հետ խօսող մարդը միթէ զիս չէ՞ր փնտռէր :

— Ինձ հետ խօսող մարդը՝ որ մարդուն համար է
խօսք . . . :

— Այն որ թեւէդ բռնելով կեցուց եւ ականջիդ
խօսեցաւ :

— Գաբտան Տիմիթրօյն համար կ'ըսես . . . :

— Նա է որ զիս Իւսկիւմրի գիւղ տանելով , այն
վայրագ կնոջ քով թողուց եւ հիմայ անշուշտ զիս կը
փնտռէ որ դարձեալ հոն տանի զիս :

— Քեզի բան մը ըսեմ ընկեր Նիքօ , եթէ հոս կե-
նալով մինչեւ վաղն առաւօտ խօսիս , դարձեալ բան մը
չպիտի հասկնանք :

Նիքօ արդէն վայրկեան մը առաջ այն տեղէն
կարելի եղածին չափ հեռու գտնուիլ ուղեւուն , Պետօյն
այս առաջարկը կրկնել չտուաւ եւ արագ քայլերով՝ դէպ
ի թէքէ իրենց ճամբան շարունակել սկսան եւ թէքէի
չիտակ ճամբէն վար իջնելով հացագործի խանութի մը
առջին կեցան :

— Հէյ մարդուկ , կակուղ հաց մը տուր ըսաւ Պետօ :

— Քառորդ թէ կէս քաշնոց , հարցուց հացագործը :

— Քաշնոց եւ ճերմակ տեսակէն , չե՞ս տեսներ որ
այս գիշեր հետս հիւր ունիմ :

— Վայ , այդ կնտակը ո՞ւրիկէ գտար :

— Լեզուդ քեզ քաշէ սա՛նդ գլուխ , եւ հացիդ ստակն
առնելդ նայէ դու :

Եւ խորխորաբար ստակը վճարելէ յետոյ , Ղալաթիոյ
աշտարակին դէմը գտնուած հինաւորաց պարիսպներուն
կողմը յառաջանալ սկսան ու երբ պարսպին ստորոտը հա-
սան , Պետօն կենալով ըսաւ :

— Ահա առիկ հասանք, ետեւէս եկոյ, բայց չըլլայ որ սանդուղներէն վեր ելած ժամանակդ անդդուչու-թեամբ վար սահիս :

Ու սկսաւ մեծ դիւրութեամբ գուրս ցցուած քարե-րու վրայ կոխելով, պարսպէն վեր մաղցելի Նիքո, որ սովորած չէր այս տեսակ չարքաշութեանց, նախ վարա-նեցաւ Պետոին օրինակին հետեւելու, սակայն վախիտ չերեւելու համար եւ միանգամայն ուրիշ ճամբայ ալ չը գտնուելուն, սախառնեցաւ ընկերոջը նման պարսպէն վեր մաղցելի, բարեբաղդաբար երեք մէթրի չափ վերելքէ մը յետոյ, երկու ընկերներ բաւական մեծկակ ծակի մը տու-ջին գտնուեցան :

— Հրամայեք, ըսաւ Պետո ծակէն ներս մտնելով եւ փայտէ խուփ մը ետի հրեց որ դրան մը պէս բացուե-ցաւ, ահա առիկ մեր ապարանը կրկնեց, տեսնենք պիտի հաւնի՞ս :

Հակառակ Պետոյի տեսնելը պիտի հաւնի՞ս հար-ցումին, դանուած վայրերին այն աստիճան մութ էր որ բան մը տեսնելն բացարձակապէս անխարկի էր :

Պետո այս անպատեհութիւնը հարցմանը անպատաս-խանի մնալէն գուշակելով :

— Ահ ըսաւ, ճրագը վառեմ, կ'երեւի որ միման մէջ տեսնելու գեռ վարժուած չես :

Եւ գրպանները որոնելով, լուցիկի մը գտաւ, հանեց ու վառեց, կազի փոքրիկ լամպարի մը պատրուով բոլորե-ցուց, որն որ վրան ապակեխովակ չունենալուն, զազիր բոյր մը ծաւալել սկսաւ պարսպին այդ պնդուած մասին մէջ : Փաղարի մը նմանող այս տձեւ խոռոչը՝ որ Պետո պարսպին ներքին քարերը մի առ մի քակելով ձեւացու-ցեր էր, բաւական կոկիկ պատասպարան մը կրնար հա-մարուել, մանաւանդ անոնց՝ որք գիշերները փողոցը պառկելու ստիպուած են եւ որոնց մէջ Պարապետի կա-մուրջին տակը պառկողները երջանիկ կը համարուին :

Խոռոչին վերջնակողմը ծալուած փոքրիկ անկողին մը կար, որուն քով ջուրի սափոր մը դրուած էր. գուրս ցցուած քարերէ առաստանով կախուած տախտակի կտոր-ներ կային, որոնք Պետո իբր դարակ կը գործածէր, իսկ գետինը բոլորովին չոր մամուլ յատակուած էր. վերջա-պէս այս փոքրիկ վայրին ամեն կողմը, մեր Ստամբուլին գործունէութեան մէկ նիշը կ'երեւէր :

— Ինձ նայէ ընկեր, ըսաւ Պետո, ետիք քառակու-սի տախտակ մը կայ, ինծի տուր որ սեղանը պատրաս-տեմ :

Նիքո որ իւր տեսածներուն վրայ զարմացած կեցած էր, ուղուած տախտակը տեղէն առնելով Պետոյին առ-ւաւ, որն որ գետին վրայ տեղաւորելէ յետոյ, հացը եւ ծխացող փոքրիկ լամպարն ալ այս տարօրինակ սեղանին վրայ դնելով ըսաւ,

— Ձեմ գիտեր որ ապիկար մուկը, առջի օրը լամ-պարս տապալելով ապակին կտորեց :

— Միթէ չատ մուկեր կա՞ն հոս :

— Խիստ չատ կան, թշուառականները ինչ ընել կուգան հոս չեմ գիտեր, մառանս մանկէն զրեթէ ան-կարելի է, իսկ մառանէն գուրս եթէ մուկ մը իմայ զուլսը կը պատի՛ ինչպէս կ'ըսեն սովորաբար :

— Կ'երեւի որ միման այ փողոցը չը մնալու համար հոս կ'ապաստանին :

— Կեցցես, ահա առիկ արամաբանական պատճառ մը, բայց ինչ անկուկ կեցեր ես, նիստ սա սեղանին առջեւ ես ալ մառանէն ուտելիք հանեմ :

Նիքո սեղանին առջեւ նստաւ, իսկ Պետո պատէն բաւական մեծկակ քար մը հանելով, քարակոփ խորշ մը բացաւ որուն մէջ ուտելիք կը պահէր, ահա այդ խորշէն մոխրի մէջ ելած մի քանի գետնօխնձոր, ճերմակ պան-րի մեծկակ կոյտ մը, քանի մը ազած ձուկ եւ երկու խոչոր ստի հանելով, հոգէ պնակի մը մէջ դրաւ եւ օրօրուն դարակէ մը դանակ մը առնելով, եկաւ իւր նոր բարեկամին դէմը նստաւ ու ձեռքիները սեղանին վրայ դնելէ յետոյ ըսաւ :

— Հիմայ ուտելով հանդերձ, խօսակցինք, եւ հացէն մեծկակ կտոր մը կարելով, առ սըվի կրկնեց, կերակուր-ներս թէ եւ համազաններ չեն, բայց կաղզուրիչ են :

Նիքո որ առջի գիշերուէն ի վեր բան մը կերած չէր, մեծ ակորձակով սկսաւ ուտել եւ գրեթէ տասը վայրկեան ատալ Տիմիթրոյի հանդիպած ըլլալը մոռցած էր անգամ, երբ Պետո սափորն առնելով կուշտ ու կուռ ջուրը խմելէ ետքը խօսքի սկսաւ :

— Աղէկ միտքս եկաւ այն պարոն Տիմիթրոն ուսկից կը ճանչնաս :

— Ուսկից կը ճանչնամ, ըսաւ Նիքո սառսարով, ուսկից ճանչցած ըլլալս հասկցնելու համար պէտք է ամ-բողջ գլխէս անցածները պատմեմ քեզ :

— Աւելի լաւ, գէթ ժամանակ կ'անցնենք :

— Տարիներ առաջ Բերա մեծ հրդեհ մը պատահե-ցաւ կը յիշե՞ս կամ լսա՞ծ ես :

— Ինչպէս չեմ յիշեր, ճիշդ նոյն տարին էր որ Կիւ-լիւնեա ասլան զիս փողոց թողելու ստիպուեցաւ :

— Ահա նոյն հրդեհին պատահած օրն էր, քրոջս հետ մեր տանը դրան առջին կեցեր էինք, մեր փողոցին ծայ-րի տունը բռնկիլ սկսաւ, քոյրս զիս դրան առջին թող-լով վեր վազեց մօրս իմաց տալու, ահա նոյն միջոցին մէկէն ի մէկ հուժկու մարդ մը գլխուս վերարկու մը նե-տեց եւ ակնթարթի մը մէջ զիս մէջը փախելով առաւ տարաւ, քիչ մը վերջը կառք մը գրին զիս եւ չեմ գի-տեր որ կողմ դացինք . . . :

— Պարզապէս յափշտակեր են զքեզ, բայց ինչո՞ւ համար չը պոռայիր :

— Վերարկուին մէջ քիչ մնաց որ խեղդուէի, միթէ ժամանակ թողուցի՞ն որ պոռամ. ասկէ զատ այն ժա-մանակ զեռ շատ փոքր էի եւ վախէս ճիկ մը անգամ չէի հանէր, մանաւանդ որ զիս յափշտակող մարդը՝ եթէ ձայն հանելու ըլլաւ, քեզ կը խեղդեմ ըսելով կոպառնար :

— Յետոյ ուր տարին քեզ հարցուց, Պետո հետա-քրքրուած :

(Ծառուցակելի)

Տեղ Լրագրոյս՝ Ա. ՍՍ.ԳՍ.ՅԵԱՆ

ՏՊԱՐԱԹԵՐԻՆ ԵՄԵՐԵԱՆ

(Նախկին ՊԱՂՏՍԻՆՈՒՆ Տպարան)

Ս. Պոլիս, Սուլթան Համամ 11.

